

RECENSIES

IN ARCHIEFTIJDSCRIFTEN GELEZEN (AFLEVERING 2)

@rchieflink, 1 (2001), (4 afleveringen)

Uitg.: 't Archief. Gent on Files vzw. P.a. Stadsarchief Gent. Abrahamstraat 13. 3000 Gent (België)

ISSN 1376-2966

Aanwezig in de bibliotheken van de meeste Vlaamse archiefdiensten en uiteraard ook in de bibliotheek van het Gentse Stadsarchief.

@rchieflink brengt nieuws over of in verband met het Gentse stadsarchief. De werking van de dienst, de archiefbestanden en de activiteiten van de vzw 't Archief Gent on Files, komen in elke aflevering kort aan bod. In dit overzicht beperken wij ons tot specifiek archivistische onderwerpen. Uiteraard wordt ook de iconografische verzameling (prenten, tekeningen, foto's) niet vergeten. Uit jaargang 2001 vermelden wij in de eerste plaats een bijdrage over architect P.J. Goetghebuer en de naar hem genoemde 'Atlas Goetghebuer', een unieke iconografisch-topografische verzameling die in 1868 door de Stad Gent werd aangekocht (Dirk Van de Vijver, *Pierre-Jacques Goetghebuer: architectuurgeschiedenis tussen passie en plicht*, afl. 1, p. 1-3). Daarnaast zijn er twee korte brontypologische studies, een over de 'pramingen', een reeks van 35 delen, bevattende de staat van de poorterlijke sterfhuizen voor de periode 1598-1795 (Gilbert De Leu, *De Pramingen* (reeks 335), afl. 2, p. 7) en een over het archief van de burgerlijke rechtspraak van de schepenen van de keure (Sylvie De Smet, *Het archief van de burgerlijke rechtspraak van de schepenen van de keure*, afl. 4, p. 6-7).

Aflevering 3 is bijna volledig gewijd aan de Gentse Opera en aan zijn archief. Speciale aandacht krijgt de fotocollectie met portretten van operadiva's die hoofdtheatermachinist Louis Loppens vanaf het operaseizoen 1848-1849 aanlegde en die tot in het seizoen 1923-1924 werd aangevuld.

In @rchieflink worden ook bronnen betreffende Gent die elders worden bewaard kort voorgesteld. Zo bewaart het Stadsarchief te Leuven een - helaas onvolledig - verslag van een anonieme reiziger uit Leeuwarden (Friesland), die in de zomer van 1717 door de Oostenrijkse Nederlanden trok en daarbij ook Gent bezocht (Daniel Lievois & Piet Velde-man, *Een city-trip naar Gent anno 1717*, afl. 4, p. 1 en p. 3-4). (Gustaaf Janssens)

DER ARCHIVAR: MITTEILUNGSBLATT FÜR DEUTSCHES ARCHIVWESEN, 54 (2001)

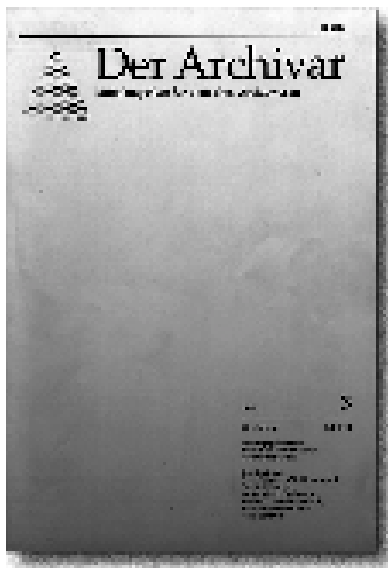
Red.: Peter Dohms. Nordrhein-Westfälisches Hauptstaatsarchiv. Zweigarchiv Schloß Kalkum. Oberdorfstraße 10. D-40489 Düsseldorf (Duitsland)

ISSN 0003-9500

Raadpleegbaar in de bibliotheek van het universiteitsarchief van de KU Leuven (Tabularium), in de bibliotheek van het Nederlands Instituut voor Archiefonderwijs en -onderzoek (Archiefschool) te Amsterdam, in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief te Brussel en in de bibliotheken van een aantal Vlaamse archiefdiensten. De artikelen kunnen ook geraadpleegd worden via het internet: <http://www.archive.nrw.de/archivar/> (1-3-2002).

Een goed archieftijdschrift brengt niet alleen degelijke artikelen, het probeert ook zijn

lezers zo goed mogelijk te informeren over grote en belangrijke bijeenkomsten van vakgenoten. *Der Archivar* is ook in de loop van de voorbije jaargang uitstekend in dit opzet geslaagd.

Van 10 tot 13 oktober 2001 waren in Nürnberg ongeveer 900, in hoofdzaak Duitse, archivariissen bijeen op de 71ste Duitse 'Archivtag'. De studiedagen hadden als thema *Die Archive am Beginn des 3. Jahrtausends - Archivarbeit zwischen Rationalisierungsdruck und Serviceerwartungen*. Diether Degreif brengt er verslag over uit (p. 4-11). Over de bijeenkomsten van de acht Fachgruppen van het 'Verband deutscher Archivarinnen und Archivare' wordt in afzonderlijke bijdragen bericht (p. 11-19). Elke Hauschildt en Diether Degreif brengen in *Archive und die Informationsgesellschaft im nächsten Jahrtausend. XIV. Internationales Archivkongress in Sevilla* (p. 112-119) een overzicht van wat er tijdens het XIVde congres van de Internationale Archiefraad te beleven was. Dit verslag is, samen met de tekst die in *Bibliothek- & archiefgids* (77 (2001), afl. 2, p. 34-41) verscheen, een goede inleiding op de intussen op cd-rom verschenen congreshandelingen (*Actas. XIV Congreso Internacional de Archivos. Sevilla 2000. España, Madrid, 2001*. ISBN 84-369-3466-0. Een bespreking volgt in een komende aflevering van *Bibliothek- & archiefgids*).

Op een studiedag in het Hauptstaatsarchiv te Stuttgart (20 maart 2001) stond de archiefselectie centraal. In zijn verslag (*Archivübergreifende Bewertung: zum Ertrag einer Tagung*,

p. 284-290) wijst Robert Kretzschmar op de samenwerking tussen gemeentearchieven en staatsarchieven in de deelstaten Baden-Württemberg en Saksen. Het hanteren van een genormaliseerde terminologie was hierbij erg belangrijk.

Prof. dr. Angelika Menne-Haritz, soms 'de pausin' van de Duitse archivistiek genoemd, levert altijd degelijke, goed gedocumenteerde en lezenswaardige bijdragen. In *Wissensmanagement und Archive: Angebote der Archivwissenschaft für ein neues Wissenskonzept* (p. 303-309) behandelt zij het beheer en het toegankelijk maken van contextuele informatie in archiefbescheiden. Aangezien kennis het resultaat is van interpretatie van informatie, stelt Menne-Haritz dat goed gestructureerd opgeslagen informatie een essentiële bijdrage levert tot het verwerven van kennis en inzicht. Archiefbescheiden zijn de enige informatiebronnen die op grond van hun vroeger nut voor de archiefvormer door de onderzoeker bevroegd worden. De bescheiden worden immers bewaard voor hun gebruiksnut. Deze fundamentele bijdrage van de directeur van de Archivschule van Marburg zou - zoals vele van haar publicaties - verplichte lectuur moeten zijn voor iedereen die zich in het debat over gebruik en ontsluiting van archief mengt.

In *Das Ende der Aktenzeit?: eine Herausforderung für die Archive* (p. 203-206) wijst Konrad Schneider op het belang van een goede registratuur bij de archiefvorming (van gemeentearchief). De archivaris, en zeker de gemeentelijke archivaris, wordt meer en meer een informatiebemiddelaar. In *Dokumentationsziele lokaler Überlieferungsbildung* (p. 206-212) gaat Peter K. Weber in op dit aspect van de veelzijdige taak van de gemeentearchivaris.

Moet een archiefdienst alle diensten gratis aanbieden, welke tarieven worden er gehanteerd en waarop baseren archiefdiensten zich bij het aanrekenen van kosten? In *Entgelte oder Gebühren: die Verschlinkung der Verwaltungskostenordnungen und ihre Auswirkungen auf die Archive* (p. 120-124) onderzoekt Andreas Hedwig de reglementering van het Bundesarchiv en van de Staatsarchive in de diverse Duitse Länder.

Een archiefdienst staat vaak onder sterke druk

om archief goed raadpleegbaar te maken. Gebruikers stellen dan ook terecht grote eisen aan de archivaris. Waar voorheen enkel historici en andere onderzoekers om de raadpleegbaarheid van archief bekommerd waren, laten nu steeds meer 'gewone burgers' hun stem horen. Zij verwachten van de openbare archiefdienst een snelle ontsluiting van archief waarmee zij hun rechten kunnen verdedigen. In *Der willkommene Benutzer: Förderung des Zugangs zu Archivgut als professionelle Zielvorstellung* (p. 291-197) vraagt Hartmut Weber aandacht voor deze verschuiving. Hij legt de nadruk op 'Dienstleistungsqualität' (kwaliteitsvolle dienstverlening) en 'Zugangsqualität als archivische Dienstleistung' (kwaliteitsvolle ontsluiting als archivistische dienstverlening). Ook de rol van het internet als nieuw communicatiemedium wordt niet vergeten.

Specifiek over de rol van het internet en over de on line raadpleging van inventarissen van het Bundesarchiv handelt Edgard Büttner in *Internet-Präsentation von Online-Findmitteln und Bestrebungen des Bundesarchivs* (p.212-215). De auteur maakt een status quaestionis op van wat het Bundesarchiv bewaart, wat er raadpleegbaar is en in hoever deze bestanden via on line raadpleegbare inventarissen en andere werkinstrumenten ontsloten worden. Het artikel toetst de internetervaring van het Bundesarchiv aan die van andere Duitse archiefdiensten en formuleert als besluit enkele opties en doelstellingen voor de onmiddellijke toekomst.

Goede ontsluiting van archief is in hoge mate schatplichtig aan een goede opberging. In *Zur Geschichte und Theorie der Magazinierung im deutschen Archivwesen* (p. 19-23) geeft Arnd Kluge een overzicht van de theorie en de praktijk van archiefopslag in Duitsland sinds de 19de eeuw. Goede opberging gaat hand in hand met goede materiële zorg. Vooral de strijd tegen de verzuring van papier bezorgt vele archivariissen grote zorgen. In *Kampf der Papierzfall?: die Massenentsäuerung von Archivgut als Mittel der Bestandserhaltung* (p. 297-302) behandelt Wolfgang Bender dit belangrijke thema. Zijn artikel brengt een uitstekende status quaestionis van het probleem, behandelt voor- en nadelen van massaontzuring, reikt alternatieven aan en besluit met enkele raadgevingen voor preventief en therapeutisch optreden tegen papierverval.

In archieftijdschriften gelezen: aflevering 2

In elke jaargang schenkt *Der Archivar* aandacht aan specifieke soorten van archief en aan het archiefwezen buiten Duitsland.

In *Die Akten des Exils: Betrachtungen zu den mehr als hundertjährigen Bemüungen um die Inventarisierung in Quellen zur Geschichte der Juden in Deutschland* (p. 23-31), gaat Peter Honigmann na hoe in Duitsland vanaf het einde van de 19de eeuw de belangstelling voor door joden en door joodse gemeenschappen gevormd archief gegroeid en geëvolueerd is. Het is een uiterst nuttig artikel voor eenieder die zich over joodse archieven in Duitsland wil informeren. Het gestandaardiseerd en bruikbaar bewaren van radioarchief komt aan bod in het artikel van Ulrike Gutzmann, *Zur Anwendung archivischer Standards auf die Überlieferung von Rundfunkanstalten: Erfahrungen im Niemandsland zwischen Archiv und Dokumentation: ein DFG-Projekt im Hauptstaatsarchiv Stuttgart* (p. 124-128). Het is een verslag van een project om zowel klankopnames als geschreven radioarchief uit de periode 1955-1980 te bewaren en te ontsluiten op een manier die zowel voor archivariissen als voor documentalisten aanvaardbaar is.

In *Archivbericht aus Frankreich 1998-2000* brengt Hans Stein (p. 31-35) aan de hand van de inhoud van de afleveringen 179-185 van de *Gazette des Archives*, aangevuld met een aantal andere publicaties, een zeer nuttig overzicht van wat er tussen 1998 en 2000 in Frankrijk aan archiefpublicaties is verschenen. Hermann Schreyer bericht over recente archiefontwikkelingen in Rusland. Vooral de stand van zaken betreffende de nieuwe Russische archieforganisatie en het overzicht van archiefgidsen en bronnenpublicaties zullen de in Rusland geïnteresseerde onderzoeker veel dienst bewijzen (*Archivbericht Russland, 1998-1999*, p. 128-136). Tien jaar archiefwezen in Polen komt in bod in de bijdrage van Stefan Hartmann. Die steunt vooral op de analyse van het Poolse archieftijdschrift *Archeion* (1995-2000). De auteur ontsluit zo een voor vele vakgenoten wegens een taalbarrière niet toegankelijke publicatie (*Archivbericht Polen, 1995-2000*, p. 215-221). Ten slotte

wordt het Nederlandse internetarchiefportaal 'Archiefnet' kort voorgesteld (Matthias Weber, *Archiefnet - ein niederländisches Archivportal im World Wide Web*, p. 338-339). (Gustaaf Janssens).

Kadoc Nieuwsbrief, 2001 (6 afleveringen)

Red. & uitg.: Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum. Vlamingenstraat 39. B-3000 Leuven (België)

Aanwezig in de meeste Vlaamse archiefbibliotheken, in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief te Brussel en uiteraard ook in het Kadoc zelf.

In '*Vrouw zijn, noodlot of keuze*': archief *Maria De Leebeek* (afl. 1, p. 11-12) presenteert Godfried Kwanten het archief van Maria De Leebeek (1914-1984), die in de jaren 1950-1960 vooral als voordrachtgeefster en als auteur van *Vrouw zijn, noodlot of keuze* (Tielt, 1967) bekendheid verwierf. Vanaf 1961 doceerde De Leebeek 'Gezins- en Huwelijks-politiek' en 'Gezins- en Huwelijkspsychologie' aan de Katholieke Hogeschool voor Vrouwen te Antwerpen. Zij bekleedde een tijdlang een leidinggevende functie in de Bond voor Grote en Jonge Gezinnen. Het zwaartepunt in het archief van Maria De Leebeek wordt gevormd door de documentatie voor talrijke voordrachten en geschriften. Het geheel biedt interessant materiaal voor de studie van de receptie van het denken over seksualiteit, vrouwenemancipatie, vrouw en geloof en andere thema's in katholiek Vlaanderen na de Tweede Wereldoorlog en vooral na het Tweede Vaticaanse concilie.

Het archief van het Algemeen Christelijk Werknemers Verbond (ACW) is al vijftien jaar lang een van de meest geraadpleegde archieven in het Kadoc. Dit was voor Godfried Kwanten meer dan voldoende reden om het ACW-archief voor te stellen (*Spelverdeler in het 'middenveld': het archief van het Algemeen Christelijk Werknemersverbond*, afl. 3, p. 11-12).

Kloosterarchieven uit het ancien régime zijn in de regel niet op het Kadoc aanwezig. Wanneer een orde of een congregatie na haar opheffing of ontbinding in de Franse Tijd later opnieuw werd opgericht en wanneer bij de neerlegging van het archief ook stukken

uit de 'voorgeschiedenis' meekomen, worden die, in overeenstemming met het principe dat een archief één geheel is, uiteraard ook in het Kadoc opgenomen. Dit was het geval met het archief van de grauwezusters-franciscanessen van Hasselt, waarvan de geschiedenis tot 1626 teruggaat. Het archief is zeer verscheiden en bevat stukken afkomstig van de oude Diestse 'moederinstelling' Sint-Annadal, en ook van de kloostergemeenschappen uit Tongeren en Lanaken. Samen met het archief werd ook de kloosterbibliotheek aan het Kadoc toevertrouwd (Godfried Kwanten, *De Grauwzusters in Hasselt*, afl. 6, p. 8).

Het Kadoc beheert een zeer grote fotocollectie. In 2001 werd de aandacht vooral gevestigd op de fotoverzameling van de paters redemptoristen van de Noord-Belgische Provincie. Het gaat om ongeveer 10.000 foto's van 1880 tot heden (Greet De Neef, *Uitgelicht: een selectie uit de fotocollectie van een religieuze congregatie*, afl. 6, p. 10).

Zoals gewoonlijk bevat één aflevering (in 2001, aflevering 2) van de *Kadoc Nieuwsbrief* het jaarverslag over het voorbije werkjaar (in dit geval 2000). Enkele cijfers: op 31 december 2000 werkten er op het Kadoc 48 personeelsleden: 6 stafleden, 2 stafmedewerkers, 27 DAC-medewerkers, 4 extern gefinancierde contractmedewerkers en 6 vrijwilligers. In 2000 kwam 1462 strekkende meter archief binnen. Na selectie en schoning bleef daar nog 877 meter van over. Dat brengt het totaal aantal strekkende meter bewaard archief op 11.953 meter. Hiervan was eind 2000 8.893 meter verwerkt. Daarnaast zijn er nog 127.000 boeken, 245.250 foto's, 15.294 affiches en 2.460 films. (Gustaaf Janssens).